

Datum
2020-10-30
Vår referens
Martin Lundqvist
Projektledare
martin.lundqvist@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss Motion av Nima Gholam Ali Pour (SD) om skolfotografering i Malmö stad GRF-2020-16298

Sammanfattning

Nima Gholam Ali Pour (SD) har lämnat in en motion till kommunfullmäktige i Malmö. I den föreslås att kommunfullmäktige beslutar:

1. Att uppdra till grundskolenämnden att utreda upprättandet av en GDPR-säker process omkring skolfotografering i Malmö.
2. Att uppdra till grundskolenämnden att återinföra GDPR-säker skolfotografering i Malmö stads grundskolor.

Den 25 maj 2018 trädde dataskyddsförordningen (GDPR) i kraft. Inom ramen för arbetet med att anpassa grundskoleförvaltningens verksamhet till den förändrade lagstiftningen kom skolfotograferingen att utredas, vilket utmynnade i att grundskoleförvaltningen i juni 2019 beslutade att avveckla skolfotograferingen i dess dåvarande form.

Grundskoleförvaltningens utredning visade att frågan var mycket komplex, det var svårt att förena skolans och skolfotoföretagens respektive ändamål med skolfotograferingen och det gick inte att finna en lösning som levde upp till alla legala krav samtidigt som den var administrativt rimligt genomförbar och begriplig för elever, vårdnadshavare och skolpersonal.

Vidare anser grundskoleförvaltningen att det ligger utanför skolans uppdrag att teckna avtal med skolfotoföretag som innefattar försäljning av foto eller fotokataloger på elever och personal, även det inte är skolan, utan skolfotoföretaget som säljer bilderna. Skolfotograferingen ingår inte i läroplanen eller i skolans mål och någon skyldighet för skolan att anordna skolfotografering följer inte av skollag eller annan lag, förordning eller föreskrift.

Grundskoleförvaltningen föreslår kommunfullmäktige att anse motionens första att-sats besvarad, samt att avslå motionens andra att-sats.

Förslag till beslut

Grundskolenämnden föreslås besluta

1. Grundskolenämnden godkänner grundskoleförvaltningens förslag till yttrande och skickar det till kommunstyrelsen.
2. Grundskolenämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige
- att anse motionens första att-sats besvarad.

- att avslå motionens andra att-sats.

Beslutsunderlag

- Motion av Nima Gholam Ali Pour (SD) om skolfotografering i Malmö stad
- G-Tjänsteskrivelse GRNAU 201106 Remiss angående Motion av Nima Gholam Ali Pour (SD) om skolfotografering i Malmö stad
- Förslag till yttrande GRNAU 201106 Remiss angående Motion av Nima Gholam Ali Pour (SD) om skolfotografering i Malmö stad

Beslutsplanering

Grundskolenämndens arbetsutskott 2020-11-06

Grundskolenämnden 2020-11-18

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Nima Gholam Ali Pour (SD) har lämnat in en motion till kommunfullmäktige i Malmö. I den föreslås att kommunfullmäktige beslutar:

1. Att uppdra till grundskolenämnden att utreda upprättandet av en GDPR-säker process omkring skolfotografering i Malmö.
2. Att uppdra till grundskolenämnden att återinföra GDPR-säker skolfotografering i Malmö stads grundskolor.

Den 25 maj 2018 trädde dataskyddsförordningen (GDPR) i kraft. Inom ramen för arbetet med att anpassa grundskoleförvaltningens verksamhet till den förändrade lagstiftningen kom skolfotograferingen att utredas, vilket utmynnade i att grundskoleförvaltningen i juni 2019 beslutade att avveckla skolfotograferingen i dess dåvarande form.

Frågan om skolfotografering kom senare att behandlas i grundskolenämnden, då Nima Gholam Ali Pour (SD) inkom med ett nämndinitiativ angående skolfotografering. I nämndinitiativet föreslogs att grundskolenämnden skulle uppdra till grundskoleförvaltningen att utreda upprättandet av en GDPR-säker process omkring skolfotografering i Malmö samt att frågan om skolfotograferingens avskaffande skulle behandlas i grundskolenämnden. Grundskolenämnden avsåg nämndinitiativet på sammanträdet 2019-10-23.

Innan grundskoleförvaltningens avvecklingsbeslut ingick de skolenheter som så önskade avtal om skolfotografering med skolfotoföretag. Avtalen kunde i viss mån ha olika innehåll, men vanligtvis bestod de i att skolfotoföretaget besökte skolan i samband med höstterminsstarten och genomförde porträtt- och gruppfotoografering av elever och skolpersonal. Skolfotoföretaget erbjöd sedan vårdnadshavare att köpa porträttfoto och upptryckt fotokatalog med klassbilder och ibland andra gruppbilder. I fotokatalogerna brukade även skolpersonal förekomma på bild. Som en del av avtalen med skolfotoföretagen erhöll vanligtvis skolorna kostnadsfritt ett antal upptryckta fotokataloger, ibland även annat upptryckt material, i utbyte mot att överlämna förteckningar, ofta i digital form, över elever och vårdnadshavare med tillhörande adressuppgifter, tillhandahållande av skolans lokaler för fotograferingen samt tillgång till elever och personal för fotografering under skoltid.

Dataskyddsförordningens ikraftträdande aktualiserade frågan om den rättsliga grunden och personuppgiftsansvaret för skolfotograferingen samt hur ansvaret skulle fördelas mellan grundskolenämnd och berörda skolfotoföretag. Grundskoleförvaltningens utgångspunkt var att behålla skolfotograferingen i dess dåvarande form, men med eventuella nödvändiga justeringar för att uppfylla alla legala krav. Frågan visade sig dock vara mycket komplex. En lösning som levde upp till alla legala krav samtidigt som den var administrativt rimligt genomförbar och begriplig för elever, vårdnadshavare och skolpersonal visade sig svår att åstadkomma.

Vad gäller förekomst av foto på elever i skolan är grundskoleförvaltningens bedömning att det finns ett berättigat ändamål för skolan att kunna identifiera elever med hjälp av personfoto i olika situationer, exempelvis när skolan tar in vikarier eller när ny personal börjar på skolan. Då skolan har tillsynsansvar är syftet med behandling av personuppgifter i form av fotografier av elever att skolan ska kunna säkerställa det som följer med ansvaret. Grundskoleförvaltningens bedömning är således att laglig grund finns för skolans behandling av elevfotografier, när personuppgiftsbehandlingen består i att skolan innehar foto på elev och att skolans personal tar del av bilden för identifiering av elev. Behandlingen får anses vara nödvändig för att utföra en fastställd uppgift av allmänt intresse, som därmed är den rättsliga grunden för personuppgiftsbehandlingen. Vårdnadshavares samtycke till personuppgiftsbehandlingen behöver och ska därmed inte inhämtas, så länge personuppgifterna (personfoto med tillhörande namnuppgifter och skolklasstillhörighet) enbart används för det ovan beskrivna ändamålet.

Ändamålet för personuppgiftsbehandlingen som är förenad med skolfotograferingen, i den form den hade, och skolfotokatalogerna är ett annat. Skyldighet för skolan att direkt eller indirekt tillhandahålla porträtt- eller gruppbilder i digital eller tryckt form till elever eller vårdnadshavare följer varken av lag, förordning eller föreskrift. Den traditionella skolfotograferingen ligger därmed utanför skolan ordinarie verksamhet och faller inte in under den rättsliga grunden ”utföra en uppgift av allmänt intresse”, som kräver att grunden för personuppgiftsbehandlingen ska vara fastställd i unionsrätten eller i svensk rätt, exempelvis i skollagen. Istället krävs att skriftligt samtycke inhämtas från elevens vårdnadshavare.

Även skolpersonal brukade omfattas av skolfotograferingen och förekomma med namn och bild i skolfotokatalogerna. Om premissen är att grundskolenämnden är personuppgiftsansvarig för denna behandling, är grundskoleförvaltningens bedömning att lämplig rättslig grund saknas för personuppgiftsbehandlingen. Saknas en rättslig grund är personuppgiftsbehandlingen olaglig enligt dataskyddsförordningen. För behandling av personals personuppgifter kan i många fall den rättsliga grunden ”avtal” användas, där personuppgiftsbehandlingen är nödvändig för att anställningsavtalet ska kunna fullgöras. Detta är dock inte tillämpligt på den traditionella skolfotograferingen och skolfotokatalogen. Den rättsliga grunden ”samtycke” är i detta fall inte heller tillämplig. För att ett samtycke ska vara giltigt krävs att det har avlämnats frivilligt, vilket kräver ett jämlikt maktförhållande. Det är det i de flesta situationer inte mellan arbetsgivare och arbetstagare, där den anställde är i beroendeställning till arbetsgivaren och därför som regel inte kan lämna sådana frivilliga samtycken som dataskyddsförordningen kräver. Att den anställde kan låta bli att samtycka är inte tillräckligt, om den anställda utifrån omständigheterna kan känna sig pressad att göra ett visst val, till exempel av rädsla för att framstå som besvärlig, då rör det sig inte om ett genuint fritt val och därmed är samtycket ogiltigt. För att ett samtycke ska vara giltigt ska det dessutom gå att återkalla. Den som samtycker ska alltså när som helst utan problem kunna dra tillbaka sitt samtycke.

Vid grundskoleförvaltningens utredning av frågan om skolfotografering fördes dialog med SER,

Sveriges elevfotografers riksförbund, branschorganisation för skolfotoföretag. Gällande personuppgiftsansvarsfrågan anförde skolfotoföretagen genom SER att de anser att de agerar som personuppgiftsbiträde till grundskolenämnden för den initiala personuppgiftsbehandlingen som innefattar själva fotograferingen och att de sedan är personuppgiftsansvariga för de kommersiella ändamålen. Grundskoleförvaltningens bedömning är att gränsdragningen och övergången mellan grundskolenämndens ändamål och personuppgiftsansvar och skolfotoföretagens ändamål och personuppgiftsansvar är problematisk. Frågan försvårades ytterligare av att grundskoleförvaltningen och SER hade oförenliga ståndpunkter om när skolfotoföretagens personuppgiftsansvar uppkommer i skolfotograferingsprocessen.

Grundskoleförvaltningen bedömer att det berättigade ändamål som skolan har av personfoto på elever för identifiering bäst löses genom att skolan själv fotograferar eleverna. Detta kan göras utan att några skriftliga samtycken för personuppgiftsbehandlingen behöver inhämtas från vårdnadshavare, vilket inte är fallet om skolan istället använder sig av den traditionella skolfotograferingen med skolfotoföretag som använder bilderna för kommersiella ändamål. Personuppgiftsbehandling som kräver inhämtande med efterföljande förvaltning av samtycke är grundskoleförvaltningen angelägen om att hålla till ett minimum, då det i många fall inte är lämpligt eller möjligt att stödja sig på den registrerades samtycke och inte minst då samtyckesadministrationen belastar skolans personal. Vidare var den tidigare skolfotograferingen inte optimal för skolans behov av elevfotografier för identifiering, eftersom den endast skedde en gång per år. Elever som inte närvarade den aktuella dagen eller elever som tillkom senare under skolåret kom inte med.

Om elever eller föräldrar önskar porträtt- eller gruppbilder på elever är det inget som hindrar att vårdnadshavare eller föräldraförening arrangerar fotografering av elever, om det sker utanför skolans regi. Vårdnadshavare kan även få ta del av fotodokumentation för det egna barnets skolgång om skolan väljer att fotografera elev i det pedagogiska arbetet, under förutsättning att inga andra identifierbara personer förekommer på bilderna. Däremot menar grundskoleförvaltningen att det ligger utanför skolans uppdrag att teckna avtal med skolfotoföretag som innefattar försäljning av foto eller fotokataloger på elever och personal, även det inte är skolan, utan skolfotoföretaget som säljer bilderna. Skolfotograferingen ingår inte i läroplanen eller i skolans mål och någon skyldighet för skolan att anordna skolfotografering följer inte av skollag eller annan lag, förordning eller föreskrift.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer grundskoleförvaltningen att motionens första att-sats bör anses besvarad, samt att motionens andra att-sats bör avslås.

Ansvariga

Mats Johnsson Enhetschef

Roberto Citterio Avdelningschef

Anders Malmquist Förvaltningschef